19. **Giorgio Medina**: Čileanac, 45 godina, Ekleziologija i Ekumenizam, Koncilski expert.

20. **Bierre Nemeshegyi**: Mađar, profesor u Tokiju, 45 godina, Isusovac, Patrologija, Savjetnik japanskog episkopata.

21. **Stanislav Olejnik**: Poljak, 50 godina, Moralna Teologija, Dekan Fakulteta. Glavno djelo: »Seksualna etika«.

22. **Gerard Philips**: Belgijanac, 70 godina, Dogmatska Teologija i Ekleziologija, Koncilski expert, Inspirator »Lumen gentium«. Glavno djelo: »Pour un christianisme adulte«.

23. **Karl Rahner**: Nijemac, 65 godina, Isusovac, Dogmatska Teologija, Filozofija religije, Antropologija. Nedavno osumnjičen kod sv. Oficija. Koncilski expert. Glavna djela: »Teološki spisi«, »Misija i milost«, »Savjetnik Conciliuma«.

24. **Joseph Ratzinger**: Nijemac, 45 godina, Dogmatska Teologija, Ekumenizam. Nedavno osumnjičen kod Sv. Oficija. Glavno djelo uz sudjelovanje Karla Rahnera: »Primat i Episkopat«.

25. **Tomislav Šagi-Bunić**: Hrvat, 50 godina, Kapucin, Dogmatska Teologija. Koncilski expert Kard. Šepera. Glavna djela: »Bogu nije nitko nevažan« i »Ali drugog puta nema«.

26. **Rudolph Schnackenburg**: Rođen u Poljskoj, predaje u Würzburgu (Ist. Njemačka), 55 godina, Sv. Pismo. Glavna djela: »Crkva u Novom Zavjetu«, »Kraljevstvo Božje«.

27. **Heinz Schurmann**: Nijemac, 56 godina, Exegeza. Glavna djela: »Gospodinove riječi«, »Riječi institucije«, »Gospodinova molitva«.

28. **Tarcisius Tshibangu**: Kongoanac (Kinšasa), 36 godina, prvi crni rektor Katol. Afričkog Sveučilišta (Lovanium), Koncilski expert.

29. **Hans Urs von Baltasar**: Švicarac, 64 godine, Exjezuit, nedavno osumnjičen kod Sv. Oficija. Glavna djela: »Laikat i puni apostolat«, »Bog i čovjek danas«, »Svjetlo i Križ«.

30. **Cipriano Vagaggini**: Talijan, 50 godina, Benediktinac, Liturgija i Pastoral, Koncilski expert. Glavna djela: »Teološka inicijacija u Liturgiji«, »Misni Kanon i Liturgijska reforma«, »Teologija liturgije«.

Prema ICI priredio
Dr Srećko Bošnjak

PRED NOVIM POSTAJAMA KRIŽNOGA PUTA
(Nekoliko usputnih refleksija o crkvenoj umjetnosti)

Našao sam se u đačkoj kapeli jednoga našega sjemeništa. Bacio sam po njoj oko.

Odmah su mi udarile u oči nove postaje Križnoga Puta. Nije više na njima bilo slika. Mjesto toga bili su samo, minijaturni, drveni križevi, svi jednaki, i na svakom broj postaje. Nije na njima bilo ni, — danas modnih, — reljefa, koji bi, barem nečim, — makar jednom figurom, — dozivali promatraču-molitelju u pamet prizor, uz koji se veže ta postaja i o kojemu bi imao pred njom razmišljati.

Sve je to, kako se vidi, prepušteno: pri zajedničkom Križnom Putu predmolitelju, a pri privatnom ili molitveniku, ili pamćenju i mašti promatrača.

Nisam, da pravo kažem, bio nimalo edificiran tom »liturgijskom novošću«. Imala je, po mom mišljenju, za sebe samo jedno: promjenu, novost, modu. Sve je ostalo govorilo protiv nje.

Dobro, kad đaci, svi, mole, — u korizmi, — Križni Put, hajde, hajde. Ako paze, ako su sabrani i ako predmolitelj moli glasno, polagano i razgovjetno, — koliko uvjeta! — znat će, na što da misle, čega da se sjećaju, o čemu da razmišljaju. Ali koliko smo puta molili Put Križa i privatno: i po crkvama, i po sjemenišnim i samostanskim kapelama! U vremenima, dok još nije bilo kampanje protiv »periferijskih pobožnosti« i dok još nijesu i Križ bili proglasili za periferiju! Nekada bi to znale biti, — po samostanima, pa i po sjemeništima, — čitave procesije. Bilo ih je, pa su ga svakoga petka molili. Ja ga i danas, svakoga petka, molim. Još od mlade mise. U korizmi su ga neki molili i svaki dan. Danas ga, — u doba ofenzive protiv »izvanliturgijskih« i »sentimentalnih« pobožnosti, — manje molimo, i ako je pitanje, prilazimo li tim bliže k ljubavi Onoga, »koji me je ljubio i predao sam sebe za mene« (Gal. 2, 20.). Ali neki ga i danas mole. I molit će ga i dalje: osim da sa zidova crkvi i kapela skinemo i »križiće«. Ima ih već i bez »križića«.

Pa šta? Neka prate postaje po molitveniku! Ali, — nemaju svi molitvenika. A ni oni, koji ga imaju, ne mogu uvijek nositi u džepu ni u torbici. A usto je, koji put, i polumrak u crkvi: teško je čitati; čovjek napreže i kvari oči. Neka u pamet sebi predoči prizor od dotične postaje! Samo, koliko nas zna, napamet, svih 14 križnih postaja po redu? I od malih sjemeništaraca, koji su, do jučer, bili đaci društvene osmoljetke, i od drugih vjernika od čekića, motike i pluga? I koliko nas je toliko i maštovitih i duhovnih, da se umijemo sami, mentalno, moliti: pa i onda, kad znamo svih 14 postaja redom! Ništa dakle, nego: otpiši Put Križa!

Zašto li je onda, — mislio sam u sebi, — trebalo sa zidova sjemenišne kapele poskidati slike Križnoga Puta, koje su tu još jučer visjele? Znali smo i prije, da su križevi glavno i bitno i da su uz njih, po liturgijskim zakonima, povezani oprosti. Ali, slike su nam omogućivale orijentaciju. Tko je god u sliku pogledao, znao je, — i bez čitanja; i bez molitvenika, — o kome se prizoru radi. I predstavljale su nam ga: zorno. Bio je to »praeludium« razmatranju: »dispositio loci«. Pomagale su našoj mašti. A mašta je pomagala volji. Sve su glavne figure i akteri prizora bili pred nama.

Ali, ovako je estetičnije, reći će tko. Križevi izgledaju ozbiljno i otmjeno: u modernom su stilu. A slike su bile neukusne, šarene, kričave.

Može biti. Samo, onda je mjesto njih trebalo metnuti druge: bolje i ljepše, pobožnije. A ima ih, hvala Bogu, i ukusnih, i historijski vjernih, pa i klasičnih. I čitavih ciklusa: kao Fugelov. Ima ih i u beuronskoj maniri. Ili je, barem, — ako je već netko svakako htio da ukloni »slike«, — trebalo u križeve staviti medaljone: dovoljno velike i dovoljno plastične, da predstave prizor i da se mogu vidjeti i raspoznati iz podaljega. A ne ovako: od postaja Križnoga Puta napraviti drvenu »tabulu razu«.

Služi li to, pitam ja sada, istinskom liturgijsko-religioznom doživljavanju? Služi li pobožnosti? Osobito pobožnosti malih i prirodnih ljudi, koji ne vole apstrakcija i kojima je slika uvijek bila, — i uvijek će im biti, — najbolja čitanka! Nije li ovo, u stvari, samo sakrivanje patničkog lica Kristova pred ljudima, za koje je on trpio i od kojih očekuje ljubav i zahvalnost? A sve samo za volju »novosti«, »modi«, »suvremenom izrazu«, »suvremenoj umjetnosti«, »suvremenom ukusu«? Mjesto da računamo sa racionalnim momentima: da se vraćamo k prirodi i k onom vječno ljudskom!

Je li to »funkcionalnost«, o kojoj se danas toliko govori ili, pravije, frazira? U funkcionalnom pogledu, — kao sredstvo plastičnog izražavanja, — slika je uvijek i pred relijefom, i pred skulpturom: ona najvjernije, najrealnije, najsvestranije, najpotpunije, emitira život i njegovu stvarnost.

Mjesto joj je stoga i u crkvi. Od prvoga dana kršćanstvo ju je u nju unijelo. Šta su bili mozaici u starokršćanskim bazilikama nego slike: samo u posebnoj tehnici? Šta je bila tako slavna bizantinska kršćanska umjetnost nego umjetnost ikone, slike?

A mi sve to hoćemo sada da izvrnemo na glavu. I ne pitajući vjernika. I ne pitajući puk, za koji crkve i gradimo i slikamo. Glavno je, da iz njih što više toga izbacimo. Glavno je, da sve bude jednostavno, u ravnoj liniji, bez ukrasa, ili sa ukrasima u modnom stilu, »moderno«.

Ne radi se, uostalom, samo o postajama Križnoga Puta. »Purgiramo« i preuređujemo i čitave crkve. Ne možeš pokoje više ni prepoznati, kako su je preudesili: svejedno što si u njoj molio i misio decenijama. Svu su je sastrugali, kao nekada Turci, kad bi crkve okretali u džamije. Sve su iz nje izbacili, — i oltare, i slike, i kipove, — premazali freske, srušili propovjedaonice. I sada je crkva, kako treba. Izgleda kao prava tvornička »hala« ili kino-dvorana.

A ja kažem, da izgleda kao očupana i operušana ptica: kao potšišana i okljaštrena voćka. Toranj na njoj gotski, nutrina »apstraktna«.

Događa se, pred našim očima, isto, što se je događalo u jeku renesanse i baroka, kad su klasične i monumentalne, starije, crkve, prava remek-djela u svome stilu, za volju modi, pregrađivali u nešto, što nije bilo ni luk ni salata. Uništili su stare crkve, a danas estete i historici umjetnosti za njima plaču. Plaču i za starom zagrebačkom katedralom-tvrđavom; plaču i za njezinim starim mramornim oltarima, koje su zamijenili tirolskim drvenim. I zovu tadašnje »modernizatore« barbarima i epigonima.

Mogli bismo ipak nešto naučiti od historije. Pustimo na miru naše stare crkve! I njihove oltare. I njihove slike. I njihov inventar. »Ne ištu nam kruha«. I ako pokoju stvar u njima danas više ne rabimo, neka stoji kao starina i uspomena! Bog zna, za što će nam jedamput vrijediti. I Bog zna, kako će na neke stvari, koje su danas moderne, gledati generacije iza nas. Bolje biti oprezan i — širok. Bolje je harmonizirati i paralelizirati staro i novo. Tko nanovo gradi, neka gradi, ako hoće, po novom! Tko ima starinu, neka i čuva, i štuje, starinu!

Zar ne mogu po crkvama i dalje stajati stari »veliki oltari«, i ako pred njima danas stoje novi? Barem kao uspomena i historija, a gdjekada i kao umjetnina? I zar ne mogu zgodno i praktično poslužiti

za mnoge izvanliturgijske crkvene pobožnosti, priredbe, sastanke, sakramentalne blagoslove? Zar ne mogu u njima ostati i pokrajini oltari, sa svojim svecima: ako ni za što drugo, da se vjernici barem pred njima pomole i u njih zagledaju? Da ih barem okite na svečev ili svetičin blagdan?

Nije uvijek hitnja krepost. A nije uvijek ni moda pamet, ukus, umjetnost!

Dr Č. Č.

NEKAJ KAZUSOV

U prošlome broju »Slubže Božje« ocijenili smo nekoliko slučajeva dra Steinera iz njegova članka u »Cerkev v sedanjem svetu« br. 3—4, 1969. i obećali smo za slijedeći broj ocjenu »Problem sprašavanja, odveza i prejemanje svetog obhajila.« I ova tri slučaja, a osobito prvi, vrlo su važna u pastoralnoj praksi.

I. PROBLEM SPRAŠEVANJA

Kako je težak za bračne drugove problem kontracepcijskih metoda, blizu ništa manje težak je za ispovjednika problem ispitivanja. Dr Steiner u ovome slučaju donio je neke vrlo zgodne misli, a neke su, po našemu mišljenju i rješenju Humanae vitae neispravne. Prinosim cijeli slučaj i rješenje na slovenskom jeziku da budu uočljivije ispravnosti i neispravnosti slučaja.

3. PROBLEM SPRAŠEVANJA

Mišljenje o tem, ali naj spovednik sprašuje po grehu kontracepcije, je pri moralistih i v ustreznih škofijskih navodilih precej različno. Nekateri menijo, da po teh grehih, vsja za zdaj, ni potrebno spraševati, ker so bili zakonci z naukom okrožnice o nedovoljnosti kontracepcije dovolj seznanjeni po izjavah episkopatov in komentarjih, ki so jih prinašla sredstva javnega obveščanja (prim. mišljenje G. Rosselina v Perfice munus, 1968, str. 550). Drugi pa naročajo, da je treba po tem grehu vprašati vsakega porajanja sposobnega zakonca, ker je zakonski onanizem tako razširjen, da ga moremo predpostavljati pri vsakem teh zakoncev. Nam se zdi, da je srednja pot najboljša.

Prvi nimajo prav zato, ker ni zadosti samo teoretično znanje, da je kontracepcijsko ravnanje greh, ampak je pogosto potrebno za pravilno uravnavanje rojstev neprestano prizadevanje in oblikovanje vesti. Spovednikova vloga pa je predvsem v tem, da spovedanca podpira pri prizadevanju za dobro in mu pomaga oblikovati vest. Drugi pa nimajo prav, ker gledajo na greh kontracepcije le z objektivnega stališča, premalo upoštevajo, da je treba gledati na greh tudi z ozirom na spovedanca. Prav ima J. Kuničič: »Lahko je objektivno in abstraktno reči, da se nahajamo na področju, na katerem je nered protiv življenju treba označiti kot velik nered. Treba pa je vedeti, ali so v konkretnem primeru na voljo vsi pogoji za težki nered. Vemo namreč, da je v perspektivi praktične moralke važneje motriti človeka v situaciji, kot pa abstraktno... Ako v posameznem primeru ni zadostnega spoznanja, pozornosti, popolne svobode, ki ni pod vplivom